

Andelstvättstugan i Senneby

Tvätt av hushållets textilier sköttes sedan gammalt på varje gård. Ofta hade man en bykstuga där man värmde vatten i en pannmur, kokgryta för tvätt, och tvättade och sköljde i kar.

Vid bykstugan på Norrgården vid mitten av 1910-talet

Till Senneby kom i slutet av 1940-talet Gunhild Johansson (se personporträtt på Gunhild Johansson, född Swedenborg- en personlighet i Senneby) och med henne nya idéer. Under 1950 presenterade Gunhild ett förslag om att inrätta en andelstvättstuga i byn. Hon presenterade en plan för hur finansiering och byggande skulle gå till och regler för användning av tvättstugan.

Gunhild Johanssons utkast till grunddokument för Senneby andelstvättstuga:

”Undertecknade förbinder oss att gemensamt uppföra och underhålla andelstvättstuga i Senneby, Väddö på följande villkor:

Andelarna belöper á 100 kr och satsar var och en av oss 5 andelar och därutöver GJ resterande belopp intill 3500 kr.

Ragnar Vesterberg upplåter avgiftsfritt marken till andelstvättstugan (vissa år).

Andelsägarna utför i samråd med arbetet för upprättandet av tvättstugan och äger för sitt arbete uppbära 1 kr per timme. Gunhild Johansson åtar sig hålla maten för arbetarna dock ej tiden 8-20 juni.

Kostnaden för tvättning betalar andelsägarna med ... per kg tvätt och övriga med ... Dessa pengar skola användas till avgift för elström, försäkring, smörjmedel, reparationer mm.

När Andelstvättstugans kassa överstiger 500 kr utdelas vid årsskiftet överskottet i förhållandet till antalet andelar.”

Grundtanken var att andelsföreningen skulle bestå av sju men helst åtta medlemmar och att bygget skulle uppföras av andelsägarna själva. Den 15 maj 1951 redovisades inbetalningar till tvättstugan av åtta andelsägare, med slutbetalning 17 juli. Att notera är att 500:- vid den tiden motsvarar ca 9500:- år 2020.

Anläggandet av tvättstugan

Kalkylen för tvättstugan låg på 8000 kronor. Sammanställning av anläggningskostnaderna gjordes 1953 och slutade på kronor 7687,33.

Fläkt	2,70 höjd		2200
Tvättstuga	5 x 6		200
			300
<u>Kostnad.</u>			
Maskiner	1525 + 695	2200:-	209
Sjyva rex		900:-	78
Ledningar		100:-	
Slaskledning		100:-	125
Panel		120:-	659
Cement		100:-	140
Kalk		50:-	55
Takstolar 50 m á 120		60:-	
Takbregel 500 st		130:-	145
Voctbregel 25 ..		20:-	174
Pannor		200:-	
Fönster		200:-	
Dörr		100:-	
Skorsten 500 st		100:-	
Pump		300:-	
		<u>4680:-</u>	
Arbete + elektr		2300:-	
		<u>7000:-</u>	
		1000 extra	
		<u>8000</u>	
100000	30	1000hr	
90	300		

En ritning på tvättstugan, signerad G Johansson, registrerades hos Länsarbetsnämnden den 22 mars 1951 och byggnadslov meddelades tre veckor senare, den 12 april.

Gunhild Johansson formulerade en plan för hur arbetet skulle gå till:

”Det är meningen att tvättstugan skall uppföras av en person kunnig i byggnadsgrovarbete, byggnadsträarbete, murning, rörarbete och elektrisk montering. Till sin hjälp skall han hava 5 av tvättstugans andelsägare, varav 2 äro kunniga i byggnadsgrovarbete, byggnadsträarbete och murning och skola de andra 3 vara hantlangare och hjälpa till med grävning mm. Andelsägarna äro bönder och skola på mellanstunder av sitt ordinarie arbete utföra ovanstående.”

I slutet av januari 1951 beställdes en cylindertvättmaskin och en torkcentrifug från AB Separator (bild orderbekräftelse) för leverans 15 mars.

Aktiebolaget Separator

Tvättmaskinsavdelningen

KONTOR: AGNEGATAN 48 POSTADRESS: BOX 777 TELEFON: LOKALSAMTAL 54 02 00
POSTGIRO: 56 411 RIKSSAMTAL 54 02 20

ALFA-LAVAL
tvättstuge-
utrustningar

Fru Gunhild Johansson

Senneby 910
Väddö

Eder ref.

Eder brev

Vår ref.
FF

Box 777, STOCKHOLM 1
1/2 1951.

Genom vår representant, Inspektör Linus Wollentz, hava vi emottagit Eder v. order av den 26 pto å

- 1 st. Cylindertvättmaskin, typ C-15 V,
med motor för 220 volt 3-fas
växelström. Pris Kr. 1.525:-
- 1 " Torkcentrifug, typ TCR 6/7 kg.,
med motor för 220 volt 3-fas
växelström. Pris " 695:-

Betalningsvillkor: pr 30 dagar ./.. 5% kassarabatt.

Leveranstid: 15/3 1951.

Vi tacka för ordern och teckna

Högaktningfullt
AKTIEBOLAGET SEPARATOR
TVÄTTMASKINSÄVDELNINGEN

Röman
08.482952

Mu Röman o Svensson
Sochenw. 363 Enshede
486976 mot FA 8 30 el tikn

Andelsföreningen

Vid ett protokollfört möte 26 april 1951 valdes en styrelse med tre ledamöte och två suppleanter samt två revisorer med en suppleant. Vid mötet diskuterades också hur redovisning av nedlagt anläggningsarbete skulle ske, inbetalning av andelarna, öppnande av bankkonto och tecknande av brandförsäkring.

Vid möte den 15 oktober 1951 diskuterades avgifter för olika användning av tvättstugan av andelsägare respektive externa användare och även frågan om användning av tvättstugan för bad. Fastställdes att bokning och tillhandahållande av nyckel skulle skötas av Linnea och Ragnar Vesterberg. Beslöts om färdigställande av återstående arbete och försäljning av överblivet material.

Användandet av tvättstugan

För användning av tvättstugan överenskoms ordningsregler:

1. För var maskin beräknas 2 timmar.
2. Efter avslutad tvätt skall maskiner och tvättstuga göras ren och skall askan tagas ut.
3. Den som tvättar väger själv. I en maskin räknas 10 kg, och bör ej mer inläggas, ty då blir resultatet dåligt.
4. Nyckel hämtas hos den som handhar tvättstugan.
5. Ved som lämnas i tvättstugan tillfaller tvättstugan.

Berit Fridh, uppvuxen och boende i Senneby berättar: jag fick vara med och hjälpa till i tvättstugan från tidig ålder. Mamma, Ingrid Mattson, var den första som tvättade där den 15 oktober 1951 och moster Clary Pettersson var den sista som tvättade i tvättstugan den 6 oktober 1981. Ofta tvättade mamma och moster tillsammans. Man bokade tvätt dag hos Linnea Westerberg som hade hand om detta och på vars fastighet tvättstugan låg. Min huvudsakliga uppgift var att köra en skottkärra full med ved som skulle användas för eldning under tvätt dagen. Det eldades under pannmuren för varmvatten och under tvättmaskinen. Det fanns en klocka på tvättmaskinen som varnade om vattnet blev för varmt. Själva tvättmaskinen drevs av el. Vatten fanns i en kran, och man fyllde vatten i zinkbaljor på golvet för att skölja tvätten. Efter att ha kört tvätten i tvättmaskinen lyftes den upp på tvättbänkar för att rinna av innan den centrifugerades i centrifugen. Sedan kördes tvätten hem och hängdes på tork på gården. Lakan tvättade man inte på vintern utan först på våren. Det var mycket tvätt varje gång och det var ett tungt arbete.

Berit minns att man manglade hemma men att finare dukar manglades på bymangeln som stod i boden vid Senneby 9:2.

Ingeborg Andersson, född 1928, minns att hon varit med och manglat någon gång som liten. Hon kommer ihåg att mangeln var stor och att man vevade och att det kostade 5 kr att mangla.

Vid starten av tvättstugeverksamheten fastslogs att tvättstugan även kunde användas gratis av andelsägarna för bad. Detta har troligen inte förekommit i någon större omfattning eftersom det fanns veckovis bastubad på Gunhild Johanssons gård.

Kassabok

Under hela tiden som tvättstugan användes fördes kassabok noggrant över intäkter och kostnader. Intäkterna utgjordes av betalning för tvätt medan utgifterna i huvudsak gällde el och försäkring, men det förekom även reparationskostnader och kompletteringsköp av förbrukningsartiklar, t.ex. hinkar och skurborstar.

L.W. har handlat hos Westel. Nyroala

1 st Slink $\begin{matrix} 48 \\ 399 \end{matrix}$

1 " " $\begin{matrix} 585 \\ 585 \end{matrix}$

1 " " $\begin{matrix} 198 \\ 198 \end{matrix}$

1 st Borste $\begin{matrix} 1965 \\ 1965 \end{matrix}$

1 " " " $\begin{matrix} 1965 \\ 1965 \end{matrix}$

Senast 7/9 1971.

76040 Väddö den 9/6 1971 F Nr 2688

Senast 7/9 1971 F Nr 2688

Senast 7/9 1971 F Nr 2688

BRÖDERNA JORLIN
SPECERIAFFÄR

Tel. 0176/500 08 Postgiro 10 06 54-8

Ingående saldo		
1st Rullbröd		2 75
		2
		3
		4
		5
		6
		7
		8
		9
		10
		11
		12
		13
		14
		15
		16
		17

Notan torde förvaras för kontrollering!

APPRÄCKNINGEN MONTEK 6 70

		Saldo	
Maj 7	En Clarie Pettersson, Svanö	40	4-
" 4	Ingrid Pettersson, - " -	70	7-
" 8	Karin Gustafsson, Persnäs	30	12-
" 20	Louise Skandberg, businge	30	12-
" 28	Clary Pettersson Svanö	40	4-
" 29	Harriet Jansson S. Sund	40	16-
	Maj-bet. Åström, Torvå	40	16-
Juni 4	Karin Gustafsson, V. Sund	20	8-
" 6	Ingrid Pettersson, Svanö	10	1-
" 8	Clary Jansson S. Sund	20	8-
" 9	Berianne Öman, Kåmarby	20	8-
" 10	Britha Sundin, Svanö	40	4-
" 11	Sunild Johansson - " -	30	3-
" 12	Ingrid Pettersson - " -	60	6-
" 13	Anna-Lena Pettersson, Mossom	20	8-
" 15	Therese Jansson, S. Sund	10	4-
	Kristina Jansson - " -	10	4-
	Kronan		235 37

Bilden är en sida i kassaboken från 1964 och visar vilka som tvättat, hur många kg tvätt som tvättats och hur mycket som betalats. Av listan framgår att det inte bara var Sennebybor som använde tvättstugan, utan man kom från många olika byar runt om. Från 1952 tom 1964 användes tvättstugan mer av personer från andra byar enligt statistik över antalet körda maskiner, vissa år betydligt mer. I början av 1950-talet användes tvättstugan ca 4 dagar per vecka medan användningen sjunkit till ca 3 dagar per månad 1969.

Vid starten av andelstvättstugan angavs att ingen av andelsägarna hade egen tvättstuga när ansökan om bygglov gjordes. Detta hade troligen förändrats till slutet av 1960-talet.

Enligt beslut från början var det olika pris på tvätt för andelsägare och övriga användare. Andelsägare betalade 10 öre per kg tvätt medan övriga betalade 30 öre per kg tvätt tom 1960, vilket höjdes till 40 öre per kg från 1961 och gällde tom 1970.

Vid flera tillfällen under åren gjordes också utdelning till andelsägarna i form av 3 % på insatt kapital. Linnéa Vesterberg fick även utbetalning i form av 20 % av intäkterna vissa år som ersättning för ansvaret för bokning av och upplåtelse av mark för tvättstugan.

Invigning av tvättstugan

Från vänster: Anders och Elsa Reinsson, Wiktor Jansson, Berta Lundin, Ingrid Mattson, Clary Petterson, Gunhild Johansson, okänd, Svea Erixon, Linnea Westerberg och Märta Mattson.

Kaffedrickning i tvättstugan i samband med invigningen.

Avveckling

Efter att tvättstugan använts i 30 år, dock alltmer sällan de sista åren, upphörde tvättverksamheten efter 1981. Noteringar av in- och utgående saldo gjordes i kassaboken för 1982 och 1983 men därefter finns inga noteringar.

Idag, 2020, står huset kvar och det är bara tvätt maskinen som saknas. Behovet av en gemensam tvättstuga finns inte längre, men den har väl fyllt sin funktion ända fram till mitten av 1970-talet.

Tvättstugan 2020, pannmuren

Tvättstugan 2020, centrifugen

Sammanställt i juli 2020 av Anna-Karin Alvé och Margareta Eriksson med hjälp av Lennart Reinsson och Berit Fridh